

4

Reconstructie van een verboden debat

Een door studenten georganiseerde discussie over Palestina mocht van de universiteit niet doorgaan. Gevolg: ophef en protest. Hoe kon dit gebeuren?

Bericht vanuit de loopgraven Jonge Oekraïners vertellen hoe de oorlog hun leven op zijn kop heeft gezet. Liza overleefde het bombardement op het theater van Marioepol, Max en Margarita pakten de wapens op. 'Ik heb geschreeuwd van angst'

8

15

Spinvis 'Ik ben
meer van het
verdriet achter
de deurmat'

Onveilige werksfeer bij Geesteswetenschappen

Bij de faculteit Geesteswetenschappen zijn honderden meldingen binnengekomen van racisme, discriminatie, agressie, geweld, seksuele intimidatie, uitsluiting, inbreuk op wetenschappelijke integriteit en conflicten met collega's.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat blijkt uit de facultaire Personeelsmonitor Light 2021. De monitor heeft als doel na te gaan hoe medewerkers op dit moment de sociale veiligheid en werkdruk beleven. In totaal hebben 484 respondenten de vragenlijst ingevuld (bijna 39 procent van alle medewerkers). Zij hebben samen 333 meldingen gemaakt van ongewenste zaken die ze zelf hebben meegemaakt. Het gaat om onheuse bejegening (106), racisme (14), discriminatie (38), agressie (31), uitsluiting (48), inbreuk op wetenschappelijke integriteit (10) en conflicten met leidinggevendenden of collega's (77). Meldingen van seksuele intimidatie en geweld zijn niet gespecificeerd, maar in beide gevallen gaat het om meer dan een en minder dan tien. Daarnaast zijn er nog 403 meldingen gedaan van ongewenste zaken waarvan medewerkers getuige waren. Daar vallen de meldingen in bijna alle categorieën hoger uit: racisme (35), discriminatie (44), wetenschappelijk integriteit (33) en conflicten met leidinggevendenden of collega's (91). Meldingen van onheuse bejegening (76), agressie (24) en uitsluiting (47) vielen iets lager uit. Ook hier zijn meldingen van seksuele intimidatie en geweld niet gespecificeerd, maar in beide gevallen gaat het weer om meer dan een en minder dan tien meldingen. Opvallend is de categorie misstand: geen van de medewerkers zegt dat zelf te hebben meegemaakt, terwijl er wel 39 getuige van een misstand zijn geweest. Over de inhoud van de meldingen staat in de monitor niets vermeld. De faculteit heeft verschillende ideeën om de sociale veiligheid te verbeteren. Medewerkers die dat willen kunnen de anderhalf uur durende training 'Active Bystan-

der' volgen. Daarin staat het 'effectief handelen in situaties met ongewenst gedrag' centraal. Ook krijgen instituten en afdelingen de mogelijkheid om kosteloos trainingen te volgen gericht op 'onbewuste vooroordelen, discriminatie en het creëren van een inclusieve werkomgeving'. Verder denkt de faculteit aan het organiseren van workshops en seminars over seksisme op de werkvloer, (online) pestgedrag en omgaan met agressie. Tot slot oppert de faculteit om 'het goede en open gesprek' te voeren met medewerkers in werkoverleggen en teamgesprekken. 'Dit kan bijvoorbeeld door casuïstiek met elkaar te bespreken en onderling ervaringen uit te wisselen', schrijft de faculteit in het plan van aanpak. Ook de beleving van werkdruk komt aan bod in de monitor. De medewerkers is gevraagd naar de ervaren werkdruk en de gewenste werkdruk, waar zij op een schaal van 0 (geen werkdruk) tot 10 (extreem hoge werkdruk) op moesten antwoorden. Daaruit blijkt dat hoogleraren en universitaire hoofddocenten de hoogste werkdruk ervaren, gevolgd door universitaire docenten en docenten. De ervaren werkdruk is in elke categorie (van promovendus tot ondersteunend personeel) hoger dan de gewenste en de medewerkers van de faculteit Geesteswetenschappen ervaren gemiddeld een hogere werkdruk dan de medewerkers van de universiteit als geheel. Om de werkdruk aan te pakken gaat de faculteit met het college van bestuur in gesprek om te bekijken of de 'administratieve lastendruk' kan worden verlaagd. Verder worden er extra financiële middelen ingezet voor extra personeel. Ook denkt de faculteit dat het kan helpen om geen mails meer te versturen in het weekend of in de avond na 19 uur, geen slecht nieuws te sturen op vrijdag en geen onnodige reply-to-all-berichten meer te sturen. In de raadsvergadering vorige week ruimde het faculteitsbestuur vijftientig minuten in om de monitor te bespreken. Geen enkel raadslid had echter vragen of opmerkingen.

Hoe moet het verder met proctoring?

De mogelijkheid om proctoring te gebruiken is nu nog gekoppeld aan de corona-noodmaatregelen. Als de universiteit het wil blijven gebruiken moet er een protocol komen.

DOOR VINCENT BONGERS

'Op basis van een noodsituatie rond corona is proctoring toegestaan', vertelde Hanneke Wegman, senior beleidsadviseur onderwijs bij het bestuursbureau, maandag aan de universiteitsraad. 'Zo is dat juridisch en privacy-technisch ingericht. Maar nu we naar een soort tussenfase gaan wat betreft corona voldoet dat niet meer.' Er moet dus een protocol komen, aldus Wegman. 'De invulling daarvan hebben we nog niet. Maar daar staan dingen in als hoe we met de belangen van studenten en eventuele juridische bezwaaropties moeten omgaan. Het gesprek hierover willen we in mei met de raad voeren.'

Volgens Wegman was het lastig om de actuele situatie rond covid nog als crisis te zien. 'Het is een grijs gebied. Is dit post-corona? Maar als we stellen dat de crisis voorbij is, moeten we van de juridische afdeling kijken hoe we proctoring voor langere termijn verankeren in een regeling.' Helmi Schlaman van personeelspartij FNV merkte op dat in de Onderwijs- en Examenregelingen (OERen) voor volgend collegejaar al is opgenomen dat er een protocol komt waaraan de universiteit zich moet houden. 'Hoe verhoudt zich dat tot het voorstel om er in mei over te praten?' Wegman noemde dat een 'juridisch haakje': 'Het staat er al in omdat je anders eigenlijk te laat bent. Het is lastig om op een later tijdstip nog een artikel toe te voegen. De inhoud van het protocol volgt eventueel later nog. Als uit de gesprekken volgt dat we geen proctoring willen dan wordt dat protocol feitelijk niet ingevuld.'

Spullen heen, vluchtelingen terug

Het loopt storm bij de inzamelingsactie van Students for Ukraine. Naast medicijnen zijn ook slaapzakken en thermokleding welkom. 'Ik heb een paar verrekijkers teruggegeven.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
FOTO TACO VAN DER EB

Op de openstaande magazijn deur van sportschool Fit for Free hangt een handgetekende poster met 'Inleverpunt Oekraïne' en een paar anti-oorlogsleuzen, met ernaast drie A4'tjes met in stift geschreven suggesties: *Urgent: batteries, power banks, matches, old phones (not smartphones). Hygiene: Soap, paper towels, women products. Medicine: Ibuprofen, bandages, gloves, isoleerdeken.* Student en vrijwilliger Agnese Ferrante (23, psychologie) zit in de deuropening aan een opklaptafel op donaties te wachten. In de enorme grijze magazijnruimte achter haar staan langs de muren dozen, tassen, stapels opgevouwen kleertjes en beddengoed, verdeeld over tientallen categorieën. Het sportschoolmagazijn is voorlopig een van inzamelingscen-

tra van liefdadigheidsorganisatie Students for Ukraine. Op de verste wand staat in rode letters 'Baby'. Een stukje verderop staat 'electronics' en, in hoofdletters: 'URGENTLY NEEDED'. Er is 'Living', 'Pets', 'Medicine', en 'Food'. Alles netjes gesorteerd om verscheept te worden naar oorlogsslachtoffers in Oekraïne. Er is heel veel nodig, somt ze op: 'Telefoons, opladers, babyspullen, insuline, paracetamol, kaarsen, aanstekers... Sommige mensen geven fantastische dingen, zelfs pacemakers.' Maar niet alles is even belangrijk, zegt ze. 'Bikini's, riemen, parfum, speakers en koptelefoons. Ik heb een paar verrekijkers teruggegeven.' Een man komt binnen met zijn armen vol spullen. 'Ik heb nog meer.' Hij loopt nog twee keer naar zijn auto en zet meerdere dozen en tassen op de vloer, waaronder een Hello Fresh-doos die in zowel het Oekraïens als in het Engels is gelabeld. Hij heeft bij zijn burelen een inzamelingsactie gehouden. 'Ik weet niet of jullie ook speelgoed willen', zegt hij vertwijfeld over zijn laatste tas vol knuffels, verpakt in hersluitbare plastic zakjes. Een Nijntje wordt er door geplet. Internationale student Ferrante buigt zich intussen over verhuisdozen vol voedsel, medicijnen en pleisters. Ze vraagt zich af wat er in tien pakjes pillen zit waarop 'hooikoortstabletten' staat. De chocoladerepen stopt ze in een doos met snacks. 'Veel mensen geven snoep – dat vind ik zo lief.' Yulia Yukhimenko komt binnen met rollen plakband om haar arm. Morgen vertrekt ze met een eigen bestelbusje naar België. Vrijwilligers uit haar thuisstad, Chernihiv, hebben zelf een route opgezet, vertelt ze. 'Ze hebben een doorgang georgani-

seerd met een aantal warenhuizen waar ze spullen sorteren, in België, Polen en dan naar Oekraïne.' Zo blijft er niets onnodig lang bij de grens liggen, zegt zij, terwijl er haast bij is. 'Mijn thuisstad zit al een week zonder elektriciteit, water en verwarming. Er is nauwelijks eten, en het sanitair wordt ook een probleem, omdat er geen water is. Als mensen een leiding repareren, breekt de volgende alweer door de beschietingen.' Ze kijkt naar de dozen met tweeliterflessen water. 'Ik ben blij om te zien dat mensen dat doneren.' Zelf zamelt ze ook geld in. Ze koopt Belgisch bier in dat ze met een kleine marge in directe kring verkoopt. De opbrengst besteedt ze aan goederen die mensen niet snel doneren maar die wel hard nodig zijn: 'Vooral thermokleding en slaapzakken.' 'Het is inmiddels bijna een fulltime baan, maar dat is geen probleem', zegt Alexander Rietveldt (20, security studies) die eerst zijn eigen inzameling hield in het Wijnhavengebouw in Den Haag, en nu behalve voor Students for Ukraine ook werkt voor Emergency Appeal nl, de organisatie die het vervoer regelt. Er zijn inmiddels negen inleverpunten, en het inpakken gebeurt op een centraal punt in Rijswijk. 'Donderdag pakken we een grote bus in met medicijnen die direct naar de Poolse grens gaat.' Het wordt waarschijnlijk een personenbus, in plaats van een vrachtwagen. Op de terugweg kunnen vluchtelingen dan meerijden. 'Die kunnen hier worden opgevangen.' Er is nog veel nodig, zegt hij. 'Vooral medicijnen, pijnstillers, schachtjes, verband, pleisters. Ook medicijnen tegen hartproblemen, al zijn die alleen op recept te krijgen. Maar wie wil doneren: het is van harte welkom.'

Decaan: 'Ik durf verzuimcijfers niet op te vragen'

De faculteitsraad van de Faculty of Governance and Global Affairs (FGGA) is bezorgd over werkdruk onder personeel. 'Mensen vallen om.'

DOOR SUSAN WICHGERS

Op aanvraag van de faculteitsraad werd het onderwerp op de agenda gezet. Vorige vergadering werd er aangekondigd dat er, vanwege ruimtegebrek, meer colleges van vijf tot zeven moeten worden gegeven. 'We hebben van jullie begrepen dat we ons daar niet zoveel zorgen over hoeven te maken, maar die zorgen zijn er wel', zei faculteitsraadsvoorzitter Pauline Hutten dinsdag tijdens de vergadering met het faculteitsbestuur. Ook bij het ondersteunend personeel is de werkdruk te hoog, volgens Hutten. 'Mensen vallen om, niet zoveel dat ik echt kan zeggen twintig procent ofzo, maar in mijn kleinere teams zijn er meerdere mensen uitgevallen.' Decaan Erwin Muller bevestigde dat beeld. 'Dat komt deels door corona, deels door andere redenen. Ik durf de ziekteverzuimcijfers niet op te vragen, bij wijze van spreken. Die zijn veel te hoog. Als het helpt om geen colleges van vijf tot zeven te geven, dan is dat een afweging, maar er zijn natuurlijk veel meer dingen.' Hutten: 'Iedere docent die met tegenzin tot zeven uur 's avonds lesgeeft, is er een teveel. Ik geloof jullie meteen als jullie zeggen dat het geen heel groot probleem is, maar de werkdruk overall is wel steeds hoger.' 'We moeten kijken waar het minder kan, en er moet slimmer gewerkt worden', stelde Hutten voor. 'Voor de online open dag moesten alleen al van Institute of Security and Global Affairs vijf collega's komen om een filmpje op te nemen. Het is een klein voorbeeld, maar er is wel meer laaghangend fruit te plukken.' Volgens directeur bedrijfsvoering Niels Laurens is er het afgelopen jaar veel gedaan aan werkdruk, er zijn bijvoorbeeld meer mensen aangenomen, maar heeft het niet voldoende opgeleverd. 'Ik herken het, ik zie het ook in het faculteitsbureau. Zo'n voorbeeld dat jij noemt, daar kunnen we wat mee. Anders dan dat we keuzes moeten gaan maken over aantallen studenten en vakken.' Het 'licht aan de horizon' is volgens het bestuur de verwachte extra financiering voor het hoger onderwijs. Al kan er ook gekeken worden naar het schrappen van bepaalde zaken, zegt Laurens. 'Dat vinden we echt heel lastig met z'n allen. Wat gaan we niet doen?' Docent en faculteitsraadslid Elena Bondarouk benadrukte dat efficiënter werken en dingen schrappen moeilijk is. 'Docenten willen het allerbeste voor studenten. Als er dan wordt gezegd dat je van twee toetsmomenten een mag maken, denk je: didactisch is twee beter. En drie is nog beter. Individueel toetsen voor 400 studenten is niet te doen. Dan raakt het bijna aan de kwaliteitsafspraken. Ik zou zelf wel een cursus willen volgen in efficiënt onderwijs geven voor zoveel studenten.' 'Bij rechten weten ze hoe ze met grote groepen moeten omgaan', reageerde Muller. 'Dat betekent: rote hoorcolleges, meerkeuzetamens. Dat zijn de keuzes, en dat willen we niet. Of de normering aanpassen en elke keer tachtig procent laten slagen. Ik kan het heel efficiënt maken als het moet, maar dat willen we niet, want we willen kwaliteit.'

Verboden discussie te voeren

Deze week verbood de universiteit een paneldiscussie over Palestina omdat de gespreksleider ‘niet neutraal’ zou zijn. Het leidde tot een storm aan protest, een petitie en een demonstratie. Hoe kon dit gebeuren?

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

‘Hey, I.U, shame on you!’ Zo’n vijftig demonstranten, een aantal met Palestijnse vlaggen, staan maandagmiddag voor het Wijnhavengebouw te schreeuwen. Op hun protestborden staan zowel aanklachten (‘Leiden, where freedom is selective’) als noodkreten (‘What the fuck Leiden!!!’) en doordenkertjes (‘Praesidium Libertatis, Palestinianum exceptionalis’). Aanleiding: de universiteit heeft een paneldiscussie over Palestina verboden. Volgens het college van bestuur is de gespreksleider namelijk ‘niet neutraal’. De demonstranten laten het er niet bij zitten. Een uur lang blijven ze leuzen scanderen. Dan trekken ze naar het Spuiplein, waar een hoge muur staat met een kleine doorgang die wordt bewaakt door gewapende agenten: een Israëlisch roadblock. Een strenge vrouw met een nepgeweer wijst naar een QR-code: ‘Scan deze!’ Wie vervolgens ‘Palestijn’ blijkt te zijn, heeft pech en mag er niet langs. De actie maakt deel uit van de zogeheten Israël Apartheid Week. Op zeven Nederlandse universiteiten organiseren studenten evenementen rondom apartheid en bezetting in Israël, Palestina en wereldwijd. Zo ook in Leiden, was het plan. Tot de organisatie Students for Palestine vorige week een onverwacht bericht ontving. Voor hun paneldiscussie met verschillende academici uit binnen- en buitenland hadden de studenten twee docenten gevraagd om een zaal te reserveren in het Wijnhavengebouw. Dat verzoek belandde bij het bureau Veiligheidszaken van de universiteit. Die liet aan de docenten weten dat het panel niet kon doorgaan vanwege ‘de huisregels’ van de universiteit. De moderator beschikte ‘naar het oordeel van

het college van bestuur niet over een profiel dat neutraal genoeg is om te faciliteren in een gebalanceerd debat waarbij ieder lid van de community kan meepraten en zich veilig kan voelen’. Een onderbouwing waaruit blijkt dat de beoogde gespreksleider niet neutraal is, bleef uit. Die moderator in kwestie is Dina Zbeidy, een Palestijnse antropoloog die aan de Universiteit van Amsterdam is gepromoveerd op huwelijkspraktijken onder Palestijnse en Syrische vluchtelingen in Jordanië en nu aan de Hogeschool Leiden onderzoek doet naar *access to justice*. Ze heeft geen idee wat er aan haar profiel zou mankeren, zegt ze. ‘Toen ik van de organisatoren hoorde dat ik niet neutraal zou zijn, heb ik zelf de universiteit gemaild om te vragen om uitleg.’ Aanvankelijk wil de universiteit haar niet antwoorden: de antropoloog is zogezegd geen lid van de academische gemeenschap. Pas na aandringen komt er een gedeeltelijke verklaring. Zbeidy: ‘Ze schreven dat ze me verwelkomen om panelid te zijn, maar als moderator heb ik een te uitgesproken profiel. Wat dat inhoudt, is niet verder uitgelegd, maar de universiteit kon niet de veiligheid van alle deelnemers garanderen als ik moderator zou zijn.’ Dat ze zich vaker kritisch heeft uitgelaten over de mensenrechtensituatie in Palestina, zou geen belemmering mogen zijn om als gespreksleider op te treden, vindt de antropoloog. ‘Als ik daar als panelid zit, ga ik het hebben over mijn eigen onderzoek en meningen. Maar in de rol van moderator, waarmee ik veel ervaring heb, moet ik de discussie begeleiden. Juist dan moet je deskundig zijn in het onderwerp. Ik heb bovendien aangegeven dat we

juist iedereen willen betrekken, en racisme, seksisme of antisemitisme expliciet niet tolereren.’ Ook na de mailwisseling met de universiteit bleef het volgens haar onduidelijk waarom ze niet neutraal was, zegt Zbeidy. Half grappend: ‘Een moderator vinden bij wie alle leden van de gemeenschap zich veilig voelen zoals de universiteit wil, lijkt me haast onmogelijk. Ik ben ook een vrouw. Misschien zijn er mannen die zich daar ongemakkelijk bij voelen?’ De universiteit blijft echter vasthouden aan haar eis: Students for Palestine moet een nieuwe moderator vinden die wel neutraal is, anders wordt het evenement in Wijnhaven definitief verboden. De studenten willen Zbeidy niet laten vallen en gaan op zoek naar een alternatieve locatie. Even lijkt er sprake te zijn van een doorbraak. Op vrijdag biedt decaan Mark Rutgers aan om de paneldiscussie te faciliteren aan de Faculteit Geesteswetenschappen. Die opluchting is maar van korte duur, want niet veel later blijkt dat Rutgers door het college van bestuur is teruggefloten en het evenement alsnog geannuleerd is. Een allerlaatste aanbod van Rutgers om zelf als moderator op te treden slaan de studenten af: een Palestijnse vrouw met kennis van zaken vervangen door een Nederlandse man zonder specifieke expertise (Rutgers is hoogleraar sociale filosofie) is voor de organisatie geen optie. Ook aan de uitnodiging van het college van bestuur om deel te nemen aan een later te houden bijeenkomst waar Israëlische en Palestijnse studenten met elkaar in gesprek kunnen gaan geven de studenten geen gehoor. ‘Je zou ten tijde van de Apartheid in Zuid-Afrika zwarte

‘Dit is geen geïsoleerde gebeurtenis, maar institutioneel racisme’

en witte studenten ook niet op die manier met elkaar in discussie laten gaan’, zegt Evalien (21, International Studies) van Students for Palestine. De starre houding van de universiteit leidt tot een storm aan kritiek op sociale media. Vooral het gebrek aan onderbouwing voor het vermeende gebrek aan neutraliteit bij Zbeidy wordt gehekeld. Velen noemen het besluit een inperking van academische vrijheid dat in scherp contrast staat met het universiteitsmotto *praesidium libertatis*, bolwerk der vrijheid. Ook noemen sommigen het schrille contrast tussen het verbod op de paneldiscussie en ruimhartige houding waarmee de universiteit evenementen over Oekraïne of Chinese mensenrechtenschendingen faciliteert. Een serie tweets van rector Hester Bijl (die maandagavond nog met een statement op de universiteitsite kwam) krijgt de ene na de andere kritische reactie. Op Instagram staat onder alle recente foto's van de universiteit woedend commentaar en de hashtag #freepalestine. ‘Institutional racism on full display’ stelt @Samerabdelnour op Twitter. @kenancruz vraagt: ‘Is there any reason for the current chair not being suitable for this position other than the fact that she’s a Palestinian?’ Medewerkers en studenten starten een petitie om hun steun voor de organisatie uit te spreken. Die is inmiddels ruim 1600 keer ondertekend. Dat ongenoegen klinkt maandagmiddag voor de ingang van het Wijnhavengebouw, de oorspronkelijke locatie van de paneldiscussie. Beveiligers staan opvallend voor de ingang opgesteld. Binnen worden alle bezoekers om hun I.U-card gevraagd. Judith Naeff, universitair docent

aan het Leidse instituut voor regiostudies klimt met een megafoon op een plantenbak. ‘We hebben empathie en integriteit nodig, geen neutraliteit. Het is helemaal geen vrijheid als die niet voor iedereen geldt.’ ‘Mij is altijd verteld dat mijn vrijheid ten koste gaat van die van de Palestijn’, zegt de Joods-Israëlische student Itai van der Wal. ‘Dat weiger ik te geloven.’ Hij roept andere Joodse studenten op om zicht ‘uit te spreken tegen de Israëlische apartheid’. ‘Dit is geen geïsoleerde gebeurtenis, maar een uitdrukking van institutioneel racisme’, roept een Palestijnse studente. ‘De universiteit staat achter willekeurig machtsmisbruik. De veiligheids-officier had problemen met het geslacht en de Palestijnse achtergrond van de voorzitter.’ Er klinkt meer kritiek over de voorgenomenheid van het hoofd veiligheidszaken Leo Harskamp. Deels komt dat door een ruzie op Twitter van vorig jaar juni, waarin hij reageerde op een docent die kritisch tweette over het Israëlische leger. ‘Elke pogrom ooit werd voorafgegaan door dit soort kwaadadige leugens. Hoe wilt u dat de (joodse) studenten onder uw hoede zich voelen’, zo tweette Harskamp van een inmiddels verwijderd account. De docent in kwestie is een van de twee personen die de zaal had geboekt voor Students for Palestine. Mare heeft Harskamp gevraagd of hij onbevooroordeeld een beslissing kan nemen over een onderwerp waarover hij zich in het verleden fel heeft uitgelaten. Hoewel hij aanvankelijk bereid was vragen te beantwoorden wees hij later alsnog door naar de afdeling communicatie. Wordvoerder Caroline van Overbeeke benadrukt dat de beslissingen over de paneldiscussie niet door één

persoon zijn genomen. Ook twijfelt ze niet aan de onpartijdigheid van Harskamp: ‘Elke medewerker heeft persoonlijke opvattingen, maar in een professionele omgeving wordt verwacht dat we die kunnen scheiden van het werk. Dat geldt ook voor het hoofd veiligheidszaken.’ Op een vervolgvraag waarom de universiteit deze professionaliteit blijikbaar niet verwacht van moderator Zbeidy zegt ze ‘dat dat te zwart-wit gesteld is’. ‘We willen niet zeggen dat mensen met uitgesproken politieke opvattingen geen moderator kunnen zijn, maar hier maakte de combinatie van meerdere signalen het lastig.’ Volgens haar was de neutraliteit van de moderator niet de enige reden, maar was het voor de universiteit niet duidelijk welke studenten precies achter de organisatie zaten en waren er signalen van studenten die zich niet oké voelden bij het evenement. Om welke studenten dit gaat wil de woordvoerder niet zeggen. ‘Alles bij elkaar waren er te veel seinen die op rood stonden. De aard van het evenement, het profiel van moderator, signalen over de veiligheid van studenten en het gebrek aan contact met de organisatie maakte een beslissing hier dubbel lastig.’ Ondanks het verbod lukte het de organisatie op het laatste moment nog een alternatieve locatie te vinden in het het Haagse Koorenhuis (zie kader). ‘En’, vroeg moderator Dina Zbeidy maandagmiddag daar aan het eind van de paneldiscussie: ‘Hebben jullie je veilig gevoeld?’ Het publiek antwoordde volmondig: ‘Ja!’

Met medewerking van OSCAR VAN PUTTEN

‘De Leidse rector is een useful idiot van Israël’

De zaal van het Koorenhuis aan de Haagse Prinsengracht zit vol als Dina Zbeidy de bijeenkomst opent. En hoewel iedereen geïnteresseerd is in het programma, heerst er ook een lichte spanning in de zaal. Alle aanwezigen zijn zich bewust van de gebeurtenissen die aan het evenement voorafgingen. Zbeidy trapt dan ook af door de olifant in de kamer te benoemen: ‘Het is niet makkelijk geweest om dit vandaag te laten doorgaan. Er is veel discussie geweest over of ik wel neutraal kan zijn. Ik vraag me dan af, is iemand die zegt neutraal te zijn als het gaat om grove mensenrechtenschendingen wel echt neutraal?’ De eerste spreker geeft een beschrijving van het dagelijks leven in Hebron onder Israëlische bezetting. ‘Welcome to Apartheid street’ staat op een van de foto's die de in Duitsland woonachtige Palestijnse onderzoeker Kahlil Bitar toont. Beelden van straten die zijn opgedeeld naar etniciteit doen sterk denken aan het Zuid-Afrika van voor 1994. Dat is ook precies de link die de Zuid-Afrikaanse advocaat Thandiwe Matthews legt in haar bijdrage over hoe internationale sancties en solidariteit bijdroegen aan het einde van het apartheidsregime in haar geboorteland. Opvallend zijn de parallellen die getrokken worden tussen recente geopolitieke gebeurtenissen en de reactie van de universiteit op de paneldiscussie. Midden-Oostenanalist Mouin Rabbani vergelijkt de wereldwijde reactie op de bezetting van Oekraïne en hoe de universiteit discussies en evenementen over Oekraïne aanmoedigt met het gebrek aan reactie op de bezetting van Palestina door Israël en hoe Leiden ook de paneldiscussie probeert te dwarsbomen. In de bredere beweging om Palestijnse stemmen te smoren is rector Hester Bijl volgens hem dan ook ‘een useful idiot’. Het is, met die ene uithaal naar de universiteit daargelaten, een gemoedelijke en open discussie tussen academici met een aandachtig en ontspannen publiek. De enige echte tegenwerking komt van de geluidsinstallatie. Vanwege de haastige verhuizing heeft de organisatie geen tijd gehad om technici in te huren. Een paar vrijwilligers proberen moedig microfoons werkend te houden zonder de discussies te verstoren.

Oekraïense promovendi aan het Leidse Lorentz Instituut vangen gevluchte landgenoten op, corresponderen met oud-leraren die nu soldaat zijn en kopen drones bij Coolblue voor aan het front. En ondertussen proberen ze hun onderzoek af te ronden.

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

Van links naar rechts:
Mykola Semenyakin, Tereza
Vakhtel, Carlo Beenakker,
Dmytro Oriekhov, Yaroslav
Herasymenko, Yevheniia
Cheipesh

'Het spookt soms door mijn hoofd', zegt promovendus Yaroslav Herasymenko (26) uit Kyiv. 'Moet ik soldaat worden en gaan vechten in ons land?' Hij zit aan een grote tafel in de koffiekamer van het Lorentz Instituut voor theoretische natuurkunde. 'Ik ben echt superbang om dat te doen. Mijn vriendin zegt ook: "Nee, nee, nee, je moet niet gaan!"' Herasymenko zit naast vier andere Oekraïners die in Leiden promoveren. Ze maken deel uit van de onderzoeksgroep van Carlo Beenakker (61), hoogleraar theorie van de vaste stof. Alle vijf komen ze van dezelfde middelbare school: het Lyceum 145 in Kyiv, dat is gericht op de exacte wetenschappen. Beenakker heeft al jaren banden met het onderwijs in Oekraïne en haalt graag studenten naar Nederland voor studie en promotieonderzoek. 'Ze hebben iets wat Nederlandse studenten niet hebben', legt Beenakker uit: 'Totale passie voor en toewijding aan de wetenschap.'

Aan de impuls vanuit Oekraïne is echter een eind gekomen. Sinds vorig jaar moeten studenten opeens het hoge instellingscollegegeld betalen om in Leiden te studeren. Dat is bij lange na niet op te brengen voor de gemiddelde Oekraïner. Beenakker is razend over deze blokkade en vindt dat deze onmiddellijk moet worden weggenomen (zie kader). De promovendi zijn niet van plan om zelf de wapens op te pakken. 'De economie moet blijven draaien', vertelt Tereza Vakhtel (24). 'We sturen geld naar organisaties die precies weten wat ze ermee moeten doen. Het aantal vrijwilligers voor het leger is overigens niet het knelpunt. Die zijn er voldoende. Het beste wat ik kan doen is me concentreren op mijn onderzoek. Daarnaast ben ik slecht in vrijwilligerswerk.' Dat valt reuze mee, stelt Yevheniia Cheipesh (27). 'Tereza en haar moeder regelen dat medicijnen vanuit Roemenië naar Oekraïne worden gestuurd.'

Grote organisaties kunnen niet altijd effectief hulp bieden, vindt Cheipesh. 'Ze kunnen eigenlijk alleen grote orders aan. We pakken het lokaal aan, staan in contact met vrijwilligers in Kyiv en regelen kleine transporten, bijvoorbeeld vijf kogelvrije vesten die ergens moeten worden afgeleverd.' 'Uit het niets ontstonden er distributieketens', zegt Mykola Semenyakin (26), die werkte aan zijn onderzoek in Moskou, maar op de dag van de invasie naar Nederland vluchtte. 'Binnen een week na het begin van de oorlog waren er overal contacten. Een vriend van ons, ik zal zijn naam maar niet noemen...'

De anderen aan tafel beginnen te lachen. '...heeft weer een vriend bij de Territorial Defense Forces in Kyiv. Ze hadden daar te weinig middelen en hij riep onze hulp in. Yevheniia vond radiozenders en ook drones.'

Cheipesh: 'Bij Coolblue.'

Semenyakin: 'Die hebben we naar een rare plek ergens bij Amsterdam gebracht en daar overgedragen aan andere mensen. Drie dagen later waren ze in Kyiv.'

Beenakker: 'Drones met machinegeweren... ik wist niet dat Coolblue die verkocht.'

Er volgt weer een lachsalvo.

Semenyakin: 'Het zijn goedkope huis-tuin-en-keukendrones waarmee je eenvoudig tanks en troepen van de vijand

kunt lokaliseren om die vervolgens zeer gericht met artillerie te beschieten.'

'De goedkoopste militaire drones kosten ongeveer een miljoen', reageert Herasymenko. 'Er zijn defensiespecialisten die zeggen dat we dat geld beter hadden kunnen investeren in een enorme hoeveelheid drones van Coolblue.'

Semenyakin: 'Oorlogstijd is de enige periode waarin je 300.000 euro aan spullen zomaar aan een persoon geeft die je nog nooit hebt ontmoet.'

Vakhtel: 'En al die spullen werken ook nog eens.'

En alles is natuurlijk leverbaar, grapt Cheipesh. 'Wilt u dinosauriërbloed en drakentanden? Dan regelen we dat. Maar alvast onze excuses, het gaat wel een dagje kosten om dat voor elkaar te krijgen.'

Het is wel lastig om de aandacht bij het onderzoek te houden terwijl er bommen vallen in je geboortestad, zegt Dmytro Oriekhov (25). 'Een deel van mijn familie zit nog in Kyiv. Met hen gaat het naar omstandigheden oké.'

Moeten wij gaan vechten?

'Alleen in oorlogstijd geef je zomaar 300.000 euro aan spullen aan iemand die je nog nooit hebt ontmoet'

Oriekhov: 'Mijn tante slaapt in de gang, dat is de veiligste plek in het huis. Je moet bijvoorbeeld oppassen met betegelde muren in een badkamer. Bij een explosie komen die los en de scherven vliegen dan alle kanten op.' Cheipesh: 'Ik heb een vriendin in Kyiv met twee kinderen, een van drie jaar en een van zeven maanden. Ik vraag haar al een tijdje: "Kom hier naartoe en ga bij mij wonen." Dat weigerde ze steeds. Ze hoorde echter steeds meer explosies bij haar in de buurt en appartementencomplexen in verschillende wijken van de stad zijn gebombardeerd. Nu heeft ze besloten om toch maar te vluchten. Ik ga hen ophalen in Polen.' Docenten van hun oude school hebben plots een heel andere rol gekregen. 'Een van mijn oud-leraren is nu vrijwilliger bij de verdedigingsstroepen in Kyiv', zegt Semenyakin. 'Hij houdt zich bezig met het onderscheppen van radioverkeer, volgens mij vanuit ons schoolgebouw. Hij weet uiteraard veel van radiogolven. Toch handig, zo'n natuurkundige.'

'Ik moet nu echt mijn promotie afronden', vertelt Herasy-

menko. 'Dat is niet eenvoudig, want mijn gedachten dwalen vaak af naar mijn broer in Oekraïne. Het kan zijn dat hij in dienst moet zonder enige militaire training en ervaring. Het is frustrerend om hier af te wachten wat er gebeurt. Toch probeer ik me te focussen op het onderzoek.'

Beenakker: 'Ik wel graag benadrukken dat we ons hier met wetenschap bezighouden. Er zijn hier drie PhD's die dit jaar moeten promoveren. En Tereza moet haar artikel schrijven.' Vakhtel: 'Ben ik mee bezig.'

Beenakker: 'Ik sta erop dat het werk doorgaat. Jullie zijn geen soldaten, maar wetenschappers. Dat is ook van groot belang voor Oekraïne.'

Herasymenko: 'Dat is ook wat onze overheid zegt tegen iedereen die niet direct betrokken is bij de militaire inzet. "Blijf je werk doen, zorg dat de economie blijft draaien." Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de graanproductie die nu stikt. De gevolgen zijn groot: wereldwijde honger dreigt. Het is cruciaal dat dat zoveel mogelijk blijft doorgaan, hoe moeilijk dat ook is.'

'Ik voel de pijn van mijn broers en zussen'

Terwijl zijn Oekraïense collega's vertellen over de oorlog, gaat ook de Russische promovendus Vladimir Zakharov (24) uit Sint-Petersburg aan de tafel zitten. 'De situatie maakt me bang en ik schaam me voor wat er gebeurt. Ik voel de pijn van de Oekraïners. Het zijn onze broers en zussen.' Hij is geschrokken van de steun voor de oorlog, zegt hij. 'Niet in mijn bubbel, maar erbuiten zijn er toch veel supporters van Poetin. Er is ook een grote groep mensen die heel erg hard hun best doet om er niets om te geven. Maar iedereen draagt een deel van de verantwoordelijkheid. Stilte wordt door de regering gezien als steun.' Verzet is gevaarlijk. 'Vrienden zijn gearresteerd bij protesten. Anderen zijn naar het buitenland vertrokken. IT'ers en wetenschappers kunnen wel ergens terecht, maar veel Russen zitten vast in hun eigen land. Mijn moeder werkt bij een museum, ik heb een jongere broer voor wie ze moet zorgen. Ze wil haar baan niet kwijt. Ze had een post over de oorlog op sociale media geplaatst. Vervolgens kwam er een nieuwe wet die het gebruik van het woord 'oorlog' verbiedt, met zware straffen voor overtredingen. Ze heeft het bericht verwijderd.'

Hoopvol is Zakharov niet. 'Wellicht is er een groep in het Kremlin die Poetin omver kan werpen. Erg reëel is dat niet, want iedereen is bang voor hem. Hun hachje is gekoppeld aan dat van de president. Zonder hem gaan ze eraan.'

Zo zal zijn land in een langdurig isolement belanden. 'Poetin gaat nooit toegeven dat het allemaal zijn schuld is. Het wordt lastig om de dialoog met Europa en de VS weer van de grond te krijgen. Het gevolg kan zijn dat Rusland een soort Noord-Korea wordt.'

'Belachelijke blokkade dringt niet door bij onze bazen'

'Wij krijgen heel goede studenten vanuit Oekraïne', vertelt Carlo Beenakker. 'Deze band is er al een jaar of acht.' Maar het is niet langer mogelijk om hen hiernaartoe te halen om te studeren en daarna wellicht te promoveren. 'Dat is niet het gevolg van de oorlog, maar komt door de belachelijke regeling dat studenten uit Oekraïne iets van 20.000 euro per jaar moeten betalen om hier een opleiding te kunnen volgen.'

Deze blokkade is in 2021 ontstaan, aldus Beenakker. 'Voordien konden we Oekraïners een vrijstelling geven waardoor ze het EU-tarief van circa 2200 euro per collegejaar betaalden in plaats van het niet-EU-tarief van circa 20.000 euro.'

'Deze zogeheten waivers mogen echter niet meer worden gegeven van de universiteit. Op de achtergrond spelen ongetwijfeld landelijke overwegingen, maar de blokkade is een Leidse. Zo is een studie in Leiden voor Oekraïense studenten onbereikbaar geworden. Een bedrag van 20.000 euro is tien keer het gemiddelde jaarinkomen in Oekraïne. Het is een regeling om rijke Chinese studenten te trekken. Dat er slimme mensen zijn met weinig geld, dringt niet door bij onze bazen.'

'Als er iets klein positiefs uit deze crisis kan komen, dan is dat hopelijk dat Oekraïners weer onder dezelfde regeling gaan vallen als studenten uit de EU.'

Bij universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke is echter niets bekend over een vrijstelling voor deze groep studenten. 'Mogelijk gaf de faculteit zelf ontheffingen. Wat betreft die ontheffingen is er qua regeling iets veranderd om dit landelijk te begrenzen, dat is iets waar wij geen invloed op hebben.' Het ministerie van Onderwijs kon bij het ter perse gaan van deze krant nog geen reactie geven.

Hoe de oorlog hun levens veranderde

Ze vluchten, vechten, koken of koerieren. Jonge Oekraïners vertellen over hoe de oorlog hun bestaan overhoop gooide. Bij sommigen kwam de dood dichtbij. 'Ik heb geschreeuwd van angst.'

DOOR OLEXANDRA SULYMENKO

Nog maar een maand geleden waren ze nog aan het studeren, of aan het werk. Ze startten bedrijven, gingen naar feesten, werden verliefd, bouwden relaties op. Tot op 24 februari om vijf uur 's ochtends de eerste explosies klonken en hun leven voorgoed veranderde. Inmiddels zijn meer dan drie miljoen Oekraïners gevlucht, hebben meer dan tien miljoen mensen hun huizen noodgedwongen verlaten, en zijn duizenden burgers gestorven. Zes jongeren uit Oekraïne vertellen hoe de oorlog hun leven verdeelde in 'voor' en 'na'.

Max zag een vuurbal en rook buskruit

'In de frontlinie wordt er elke dag gebalanceerd op het randje van leven en dood', zegt Max Tokarev (25). Hij richt als soldaat elke dag wapens op de vijand. Voorheen werkte hij op een kantoor als staalverkoper. Hij vroeg zijn vriendin ten huwelijk en ze waren zich aan het voorbereiden op de bruiloft. Maar al in 2019 besloot hij de gebieden van Oekraïne in het oosten te gaan verdedigen. Toen dit jaar zijn contract eindigde en hij terugging naar huis, viel Rusland Oekraïne binnen. Sindsdien vecht hij weer. 'Een vijandelijk militair voertuig reed op een afstand van achthonderd me-

ter van ons. Ze begonnen te vuren. Ik lag op de grond en een van de granaten explodeerde dertig centimeter van mijn gezicht. Ik zag een vuurbal, rook de geur van buskruit. Het was een explosieve golf, maar geen enkele scherf raakte me. Ik bleef in leven.' Elke dag belt Max zijn verloofde om te zeggen dat hij het weer heeft overleefd. 'Dat blijf ik doen, tot aan de overwinning.' En de plannen voor daarna heeft hij ook al gemaakt. 'De bouw in, om te helpen met de wederopbouw en ontwikkeling van Oekraïne.'

Natasha kookt voor soldaten

Natasha Berezii (26) werkte voor televisie, maar vecht nu in het zogenaamde 'culinaire bataljon'. In de eerste week van de oorlog raakte een granaat een flatgebouw naast dat van Natasha in Kyiv, en ze besloot te verhuizen naar Ivano Frankovsk, een stad in West-Oekraïne. Daar, in relatieve veiligheid, voelde Natasha zich ongemakkelijk, omdat ze wilde helpen. Ze besloot te gaan koken voor het Oekraïense leger. 'We verzamelen ons in de keuken van een restaurant, de producten worden gebracht door de lokale bevolking', legt

Natasha uit. 'En hiervan bereiden we verschillende gerechten: borsjtsj, soepen, aardappelen en heel veel pierogi (Russische deeghapjes, red.). Duizenden per dag.' Het voedsel wordt geleverd aan de soldaten van Oekraïne, maar ook aan vluchtelingen die onder beschietingen de steden ontvluchtten. En de beste koks van Oekraïne begeleiden het kookproces. Dergelijke culinaire bataljons bestaan in bijna alle grote steden van het land.

Margarita wilde niet vluchten, maar vechten

Noch familieleden, noch vrienden konden Margarita Rivchachenko (25) overhalen om haar geboortegrond Kyiv te verlaten toen de eerste explosies in de stad klonken. Margarita, die eerder werkte als pr-manager en perssecretaris van een Oekraïense volksvertegenwoordiger, pakte de wapens op en ging het land verdedigen in de geleerden van de territoriale verdediging van de hoofdstad. 'Mijn ouders dachten dat ik zou evacueren', vertelt ze. 'Maar ik besloot dat ik niet wilde vluchten en ging daarom naar het militaire commissariaat.' Daar leerde ze met wapens om te gaan. De vaardigheden om eerste hulp te verlenen had ze al, dus werd ze meteen medisch instructeur voor haar bataljon. Daarnaast zamelt Margarita medicijnen in voor burgers en geeft ze medische hulp aan wie dat nodig heeft. 'Maar zodra ik de vijand hier zie, zal ik schieten.'

Liza overleefde het bombardement op het Marioepol Theater

Liza Fateeva (19) is student aan een acteeropleiding. Ze is acteur bij het amateurtoneel van de stad Marioepol, een stad met 400.000 inwoners die na wekenlange beschietingen door de Russen praktisch van de aardbodem is geveegd. Er zijn inmiddels ruim tweeduizend burgers omgekomen. Er vallen zoveel slachtoffers dat ze in massagraven worden begraven omdat er geen andere keuze is. Tijdens de eerste dagen van de oorlog leefde iedereen er nog een normaal leven, zegt Liza. Mensen gingen naar hun werk, de infrastructuur was er nog. Maar een paar dagen later regende het granaten. Marioepol kwam zonder elektriciteit, communicatiemiddelen, gas en water te zitten. 'We stonden in de rij voor water omdat er geen water meer in de huizen was', vertelt Liza. 'Er waren veel mensen, het was erg koud, er vielen veel granaten. We verdroegen het allemaal, toen we daar buiten stonden te wachten. Iedereen beefde van angst, sommigen huilden, maar we konden gewoonweg niet wegrennen, want er was geen druppel water in huis. Je beurt verliezen was dus ook heel eng. We hebben er drie uur gestaan.'

Om te schuilen verbleven Liza en haar familie eerst in de gang van hun appartement. Toen de bombardementen steeds dichterbij kwamen, verhuisden ze naar de schuilkelder van het Marioepol Theater. Daar zaten op dat moment twaalfhonderd mensen ondergedoken, onder wie ook veel kinderen. Terwijl er buiten bommen vielen en er beschietingen plaatsvonden, leefde Liza twee weken verstopt in de kelder. Het meest verschrikkelijke moment in haar leven was een luchtaanval, vertelt ze: een bom van vijfhonderd kilogram die op 16 maart door een Russisch vliegtuig rechtstreeks op het theater werd gegoid. 'De dag begon heel normaal. Iedereen in het theater werd wakker. De één kookte, de ander waste, weer een ander speelde met de kinderen. Rond tien uur 's ochtends zaten we in de kelder te ontbijten. Toen was daar opeens die ongelooflijke klap. 'De kelder trilde en wij sprongen mee. Iedereen zat onder het stof, iedereen rende in de rondte, gilde, iemand zat onder het bloed omdat die gewond was geraakt door scherven. Er was grote paniek.

'Het engste was wat ik zag toen we weggingen. Ik geloofde mijn ogen niet. Aan de ene kant stond nog een muur en aan de andere kant was een enorme krater geslagen. Ik realiseerde me dat er mensen onder het puin lagen. Dode mensen. Ik heb geschreeuwd van angst.' Het vliegtuig dat de bom liet vallen bleef boven het theater vliegen. Liza en haar familie gingen op de grond liggen en bedekten hun hoofd met hun handen om zichzelf te beschermen tegen een mogelijke tweede explosie. Toen het vliegtuig vertrok, renden ze naar de weg en stapten in de eerste auto die stopte. Die dag was het nog mogelijk om de stad te verlaten langs een 'groene corridor', zoals afgesproken met de bezetters. Liza en haar familie wisten te ontsnappen. De meeste mensen die in de kelder van het theater achterbleven overleefden de aanval ook, hoewel aanvankelijk maar weinig mensen daarin geloofden. De stad ontvluchten is voor inwoners van Marioepol inmiddels ook geen mogelijkheid meer: de veilige wegen worden door de Russen geblokkeerd.

Nastya wilde blijven, haar man niet

Nastya Vykhrova (24), journalist van een van de nationale tv-zenders in Oekraïne, voelt zich ongemakkelijk. In de eerste dagen van de oorlog vluchtte ze naar Nederland. Ze is veilig, maar haar familie is in Soemy achtergebleven, een stad die al enkele weken door de bezetters wordt beschoten. 'Ik wil ze helpen, maar ik weet niet hoe. Zij zitten nu in oorlogsgebied, en ik ben hier. Ik kan ze niet vertellen wat ze moeten doen. Ik kan zo'n verantwoordelijkheid niet op me nemen.' Nastya wilde zelf in Kyiv blijven, waar ze de afgelopen jaren had gewoond, maar haar man haalde haar over om toch te vertrekken.

'Ik zei tegen hem: laten we naar een schuilplaats gaan, daar wachten we af en dan komt alles goed. Maar hij komt uit Syrië en heeft het allemaal al meegemaakt. Hij verhuisde juist naar Oekraïne om te ontsnappen aan de oorlog. En nu zou hij dat nogmaals moeten doormaken.' Op de allereerste dag van de oorlog vluchtten ze. In Montfoort, Nederland, helpt Nastya nu in vrijwilligerscentra. Ze houdt ook een blog bij, waarin ze vluchtelingen vertelt hoe ze het land het beste kunnen verlaten. 'Als de oorlog voorbij is, keer ik absoluut terug naar Oekraïne. Dat weet ik zeker.'

Over de auteur

De Oekraïense Olexandra Sulymenko (24) was voor de oorlog journalist bij een ochtendprogramma, dat nu niet meer wordt uitgezonden. Tot twee weken geleden woonde ze in Kyiv. Ze wilde blijven, maar door de explosies in de buurt is ze gevlucht naar Khmelnytskyi, een stad in het westen van Oekraïne. Daar is het rustig, zegt ze, afgezien van het dagelijkse luchtalarm. Voor Mare schrijft ze over het leven van jongeren in Oekraïne.

Artem bezorgt medicijnen en munitie

Artem Datochnyi (25) is een financieel analist uit Kyiv. Hij heeft twee opleidingen gevolgd, waarvan één aan de Haagse Hogeschool, maar is teruggekeerd om in zijn geboortestad Kyiv te wonen en te werken. Hij werkte in een groot bedrijf en stond op het punt promotie te krijgen toen de oorlog begon. Nu houdt hij zich bezig met het redden van mensen die door beschietingen vastzitten. Artem en zijn vrijwilligersteam hebben ongeveer dertig mensen geëvacueerd uit de steden rondom Kyiv, waar al enkele weken dodelijke gevechten met het Russische leger worden gevoerd en granaten rondvliegen.

Elke dag brengt Artem zijn leven in gevaar. Om te evacueren, reist hij langs de gevaarlijkste routes, waar de bezetters elke dag de auto's van burgers neerschieten. Daarnaast zorgen Artem en zijn team van vrijwilligers voor voedsel en medicijnen voor burgers die het nodig hebben. Voor Oekraïense soldaten leveren ze alle benodigde munitie. 'We bereiden ons voor op een blokkade, als die er komt. Het is ontzettend eng, maar we zullen op elke mogelijke manier helpen. We gaan er alles aan doen om het einde van deze oorlog in ons voordeel te bespoedigen.'

Te vaak cum laude voor masters

De faculteit Geesteswetenschappen wil het hoge percentage cum laudes bij de masters omlaag brengen. 'We moeten strenger worden.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

In een memo over de onderwijs- en examenregelingen (oer) 2022-2023 schrijft het faculteitsbestuur dat zij 'gezien de hoge cum laude-percentages bij relatief veel (research)masteropleidingen' heeft onderzocht of 'aanvullende voorwaarden op de universitaire cum laude-regeling wenselijk zijn'. Ook de examencommissies 'onderkennen het probleem' van de hoge percentages. De precieze getallen ontbreken echter in de beleidsstukken. Masterstudenten studeren cum laude af zodra ze voor alle onderdelen samen gemiddeld een 8 hebben, het cijfer van hun scriptie minstens een 8 is en de master is behaald binnen de nominale studieduur plus één jaar. Of aan deze voorwaarden wordt gesleuteld, is nog niet duidelijk. Het bestuur wil eerst 'nader onderzoek' doen en 'meer tijd nemen voor een dialoog binnen de faculteit', omdat er nog geen eensgezindheid is over mogelijke maatregelen. Een voorzetje voor die dialoog werd gegeven in de laatste raadsvergadering.

Raadslid Jan Frans van Dijkhuizen had kritiek op de maximale studieduur van masters. 'Bij de bachelor geldt dat je een cum laude kan krijgen als je de nominale studieduur plus een jaar studeert. Maar voor

de master geldt dat ook. Voor een eenjarige master betekent dat dus dat je 100 procent mag uitlopen. Dat is idioot lang.' Bovendien is het niet eerlijk, legt Van Dijkhuizen uit. 'Iemand die in één jaar afstudeert en een 7,5 haalt voor een scriptie krijgt geen cum laude, terwijl iemand die er twee jaar over doet en misschien veel meer scriptiebegeleiding heeft gehad en een 8 haalt, wel een cum laude krijgt. Ik kan jullie garanderen dat het aantal cum laudes drastisch omlaag zal gaan als je de maximale studieduur terugbrengt tot anderhalf jaar om voor cum laude in aanmerking te komen.' 'Bepaalde vakken worden alleen maar in één semester aangeboden', reageerde raadslid Nicole van Os. 'Een student die dus nog tien studiepunten mist die alleen in het tweede semester kunnen worden behaald, zou zich dan eerst een half jaar moeten uitschrijven om binnen de norm van een half jaar uitloop te blijven.' Van Dijkhuizen vond dat dat argument dan zwart op wit in een beleidsdocument zou moeten staan. 'In principe moet je al-

le vakken in anderhalf jaar tijd wel kunnen volgen, tenzij iemand door ziekte is uitgeschakeld.' Het faculteitsbestuur wil ook verandering. 'We moeten een beetje strenger worden', zei bestuurslid Jeroen Touwen. 'Een minder hoog percentage cum laudes is het uitgangspunt.' Raadslid Elizabeth den Boer opperde om een hogere eis te stellen aan het gemiddelde van alle masteronderdelen. 'Die eis is nu gezakt naar een 8. We kunnen teruggaan naar een 8,5.' Decaan Mark Rutgers: 'Het was ooit een 9, weet ik nog.' Vooral nog is er geen concreet plan om het aantal cum laudes in te dammen. Jolke Koning van de Commissie Onderwijsvoorbereiding en verantwoordelijk voor wijzigingen in de oeren: 'Er is het afgelopen decennium veel veranderd in deze regeling, een aantal jaar geleden hebben alle faculteiten hier een klap op gegeven. Als we hierin dus een aanpassing willen maken, moeten we eerst al onze eigen mogelijkheden binnen de faculteit uitgeput hebben, bijvoorbeeld door meer naar onze eigen beoordelingscultuur te kijken.' Ook wijst ze erop dat de maximale studieduur universitair is geregeld. 'Dat maakt het doen van aanpassingen niet onmogelijk, maar wel lastiger.' Gesprekken met de examencommissies volgen nog, zei Touwen. 'Er is nog geen consensus over.'

'In affaires ontbrak het aan leiderschap'

Het college van bestuur wil leiderschap binnen de universiteit veel scherper vorm gaan geven. De universiteitsraad vindt dat er vooral meer aandacht moet komen voor sociale veiligheid en machtsmisbruik.

DOOR VINCENT BONGERS

'Leiderschap start voor ons allemaal bij persoonlijk leiderschap; het leiden van jezelf', schrijft het college van bestuur in het stuk 'Leiderschap in de Universiteit Leiden' dat maandag in de universiteitsraad werd besproken. Volgens het college van bestuur kan er wat betreft leiderschap nog het nodige worden verbeterd: 'Wij geloven dat connectie maken met jezelf en anderen de basis is voor goede samenwerking, het nemen van verantwoordelijkheid en het verleggen van grenzen.' Daarom moet er een leiderschapsmodel

voor de hele organisatie komen, dat 'van toepassing is voor iedereen' en in 'concrete taal voorbeelden voor gedrag en vaardigheden op verschillende niveaus geeft'. Een greep uit de tekst: Wees je 'bewust van eigen sterktes, zwaktes, drijfveren en overtuigingen en het effect van jouw gedrag op anderen'. Zorg dat je als medewerker 'nieuwsgierig bent naar de ander, stel open vragen en luistert actief, en toon interesse in wat de ander beweegt en bezighoudt'. Zorg voor een 'veilig werkklimaat in het team waar iedereen zichzelf kan zijn'. Maak 'controversiële issues bespreekbaar en handel daarin als rolmodel voor onze kernwaarden': verbindend, vernieuwend, verantwoordelijk en vrij'. De raad had de nodige kritische kanttekeningen. 'Ik mis een beetje een centraal punt', zei Bas Knapp van studentenpartij LSP. 'Waarom is leiderschap nou belangrijk voor een organisatie als de universiteit? We hebben de afgelopen jaren diverse affaires gehad, waar het aan goed leiderschap ontbrak.'

Zo was er een grote fraudezaak bij cognitieve psychologie, was er sprake van een angstcultuur en intimidatie bij pedagogiek, het Mathematisch Instituut en het Leiden Institute for Area Studies. Dat soort problematiek moet echt centraal staan, vond Knapp. 'Het gaat niet alleen om grenzen verleggen en zaken van A naar B brengen, zoals in het stuk staat, maar ook om draaieurconstructies en sociale veiligheid op de werkvloer. Er is gewoon te veel gebeurd, dit moet absoluut meer aandacht krijgen. Leiders moeten de barricades op om die boodschap te brengen. Het staat er wel in, maar het mag wel prominenter.' Dat is het belangrijkste punt, reageerde Maaïke van Naerssen van personeelspartij FNV. 'Het bespreekbaar maken van dingen die niet goed gaan, en daar zijn genoeg voorbeelden van binnen de organisatie. Hoe zorgt het college dat daar verbetering in komt? Zij zijn de leiders van het leiderschap.'

FGGA: evaluaties moeten anders

De Faculty of Governance and Global Affairs (FGGA) gaat kijken naar andere manieren om onderwijsevaluaties uit te voeren.

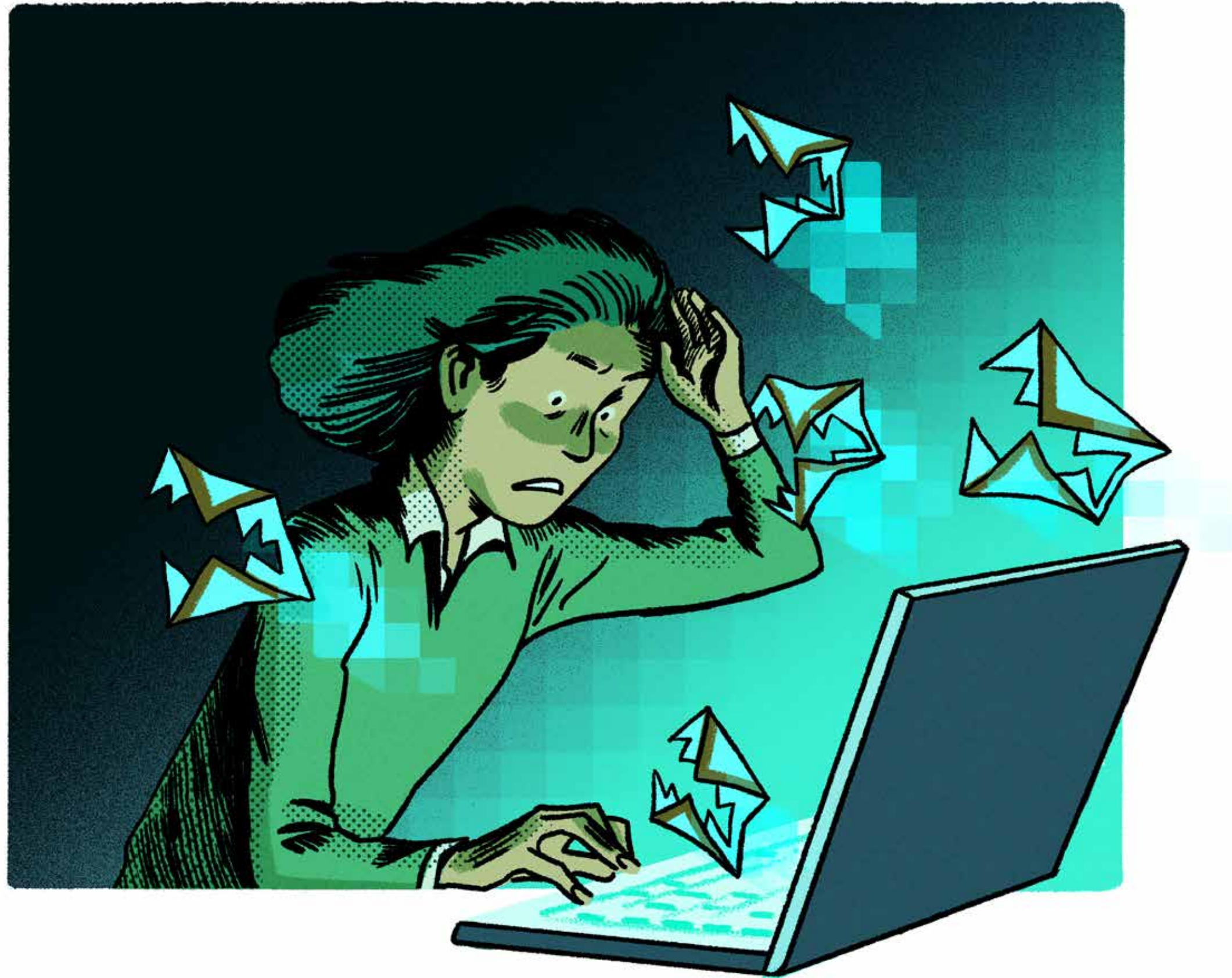
DOOR SUSAN WICHGERS

Dat liet het bestuur dinsdag in de faculteitsraadsvergadering weten. Faculteitsraadsvoorzitter Pauline Hutten was daar

heel blij mee. 'Wij hebben inmiddels ook van andere faculteiten begrepen dat er veel te doen is om het gebruik van evaluaties en de toon ervan. We vinden dit een belangrijk onderwerp.' Decaan Erwin Muller sloot zich daarbij aan. 'We zijn niet zo gelukkig met deze manier van evalueren en het gebruik van die evaluaties in verdere carrières van mensen.' 'Er wordt dus wel erkend dat er een rela-

tie is tussen evaluaties en carrièremogelijkheden?', vroeg studenteraadslid Max Garcia Hoogland. 'Want ik kan me herinneren dat er eerst een beetje twijfel over was.' Muller: 'Op het moment dat je moet gaan scoren met cijfers en dat komt terecht in iemands dossier, kan het risico zijn dat je dat meeneemt en dat willen we niet op deze rechtstreekse manier. Dus daar gaan we een andere vorm voor vinden.'

HÉ PROF!!! WAAR BLIJF ME CIJFER???

Studenten bestoken docenten met schofferende mails, klaagden rechtendocenten onlangs. Het is tijd voor een e-mailprotocol, beamen collega's. Maar het komt ook door de lockdowns. 'Iedereen heeft een korter lontje.'

DOOR VINCENT BONGERS, ANOUSHKA KLOOSTERMAN
EN SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIE CHUAN MING ONG

Rechtendocenten maken zich zorgen over het mailgedrag van studenten. 'Soms gaat het zelfs om discriminerende uitlatingen', vertelde universitair hoofddocent Michiel van Emmerik tijdens de faculteitsraadsvergadering eerder deze maand. Studenten speelden 'vrij vaak op de persoon', en die berichten 'komen hard aan, vooral bij jonge docenten die dat nog niet gewend zijn'. 'Ik heb mailwisselingen gezien die heel schokkend zijn', vulde bestuurslid Ton Liefdaard aan. 'Ik ben daar erg van geschrokken.'

Mare maakte een rondgang langs docenten en andere medewerkers van verschillende faculteiten om hen te vragen naar het mailgedrag van studenten. 'Echt schofferende mails krijg ik niet', zegt Rogier Kegge, universitair docent en vakcoördinator van het derdejaarsvak bestuursprocesrecht. 'Wel ontvang ik regelmatig onbeleefde berichten waarin de toon verwijtend is.' Het gaat dan al mis bij de begroeting, vertelt Kegge. 'Ik kreeg onlangs een mail met de aanhef "He Kegge". Verder zie ik teksten in Caps Lock met veel uitroeptekens. Dat is wat mij betreft hetzelfde als schreeuwen. Soms ontbreekt de aanhef zelfs helemaal en volgt er een opmerking over "sheets die nog niet online staan", en verder niets. Dat gaat dan over een hoorcollege van een dag eerder. Geef me even de tijd alstublieft.' Ook hoogleraar rechtsgeschiedenis Egbert Koops kreeg nooit een 'echt onheus bericht'. 'Wel heb ik tal van voorbeelden van krukkige mails met een slechte toonzetting. Dan heb ik het over claimgedrag, doen alsof wij op commando als een soort obers moeten leveren. Om het in meme-termen te zeggen: Karens. Soms zeg ik er iets van, meestal niet.' Studenten vinden dat ze zich mogen bemoeien met elke beslissing die je neemt, aldus Kegge. 'Ik mail dan terug: "Sorry, hier ga jij niet over."' 'Sommigen lijken het gevoel kwijt te zijn van wat een e-mail is', zegt universitair docent internationale betrekkingen Hilde van Meegdenburg. 'Ze zien het niet als een brief, dus ze sturen mails met alleen "Hoi", alsof het een WhatsApp-bericht is. Dat komt bot over. Mijn eerste reactie is vaak om dan juist heel formeel terug te schrijven, om subtiel aan te geven dat dit is hoe we elkaar aanspreken.' Ook bij de faculteit Geesteswetenschappen valt het docenten op dat studenten zich niet houden aan de standaard beleefdheidsvormen. Olga van Marion, universitair docent literatuur en cultuur van de Gouden Eeuw treft allerlei familiäre begroetingen aan in haar universitaire mailbox: "'Hallo Olga", "Ha Olga", "Beste Van Marion", "Beste", "Hallo mevrouw" en "Goedemiddag!"' Van Marion herinnert zich één mail die ze absoluut niet kon waarderen. 'Ik ontlofte bij een mail met de aanhef "Hallo". Afschuwelijk!' De mail heeft ze niet meer. 'Die heb ik denk ik uit woede weggegooid.'

Wencke Appelman, studieadviseur bij politieke wetenschappen, ziet ook dat sommigen zich niet aan de mail etiquette houden. 'Als je straks een stage gaat zoeken, naar het buitenland gaat of een baan vindt, dan kan dit gewoon niet. Ik geef het ook aan, uit didactisch oogpunt.' Ook administratieve medewerkers krijgen te maken met zeer ongeduldige studenten. Na het afstuderen willen ze snel hun diploma, vertelt Maya Vos, hoofd onderwijsadministratie van de faculteit FGG. 'Bachelorstudenten mailen vaak om een kopie van hun diploma voor toelating tot de master, omdat die opleiding dat eist. Maar als je er vierhonderd moet diplomeren, hebben wij die diploma's niet meteen geregistreerd in Usis.'

'We zijn allemaal moe. Zo'n onheuse mail is de zoveelste golf die tegen de mentale klippen beukt'

Uitleggen waarom iets niet lukt is dan het belangrijkste wapen, vindt Vos, maar het helpt niet altijd. 'Als masteropleidingen zeggen dat ze je diploma vóór 1 augustus moeten hebben, terwijl wij daar niet voor kunnen zorgen, ontstaat er spanning. Als studenten echt zenuwachtig worden, bellen hun ouders om te melden dat het niet snel genoeg gaat.' Een enkele keer grijpt Vos in. 'Bijvoorbeeld toen een bestuurskundestudent vond dat ze niet goed was behandeld tijdens de aanmelding voor de opleiding. Ze schreef iets van: "Ik voel me onheus begrepen en jullie doen je werk niet goed." Toen belde ik haar op met de boodschap dat we op deze toon niet met elkaar omgaan.' Docent bij de opleiding Nederlands Tim Vergeer kreeg ongeduldige mails van oudere al a la carte-studenten. Dan schreven ze: 'Je hebt nog niet geantwoord, maar ik betaal veel geld voor dit college, dus ik wens antwoord te worden'. Universitair docent filosofie Bruno Verbeek, die ook weleens berichten krijgt met "He Bruno" of "Dear Prof. Bruno", heeft nooit agressieve of beledigende berichten gehad. Wel ziet hij een trend die in de coronacrisis is begonnen. 'We hebben nu een generatie die twee jaar lang alleen naar een computerscherm heeft gekeken. Net als gewone mensen hebben studenten het vaak moeilijk om zich online te beheersen.' Zo had filosofie een groot online eerstejaarscollege. 'Terwijl de docent zat te hannesen met zijn internetverbinding, verschenen er in de chat allerlei seksistische en ongepaste opmerkingen. Daar heb ik heel veel klachten over gehad. Het was mijns inziens een symptoom van het fenomeen dat we denken ons online veel meer te kunnen veroorloven dan in persoon.' Volgens Kegge heeft de lockdown voor meer irritatie gezorgd, en dat ziet hij terug in het mailverkeer. 'Bij online tentamens kozen we vanwege veel fraude voor proctoring. Ik heb dat ook aan iedereen uitgelegd. Vervolgens kreeg ik boze mailtjes van studenten die het daar niet eens mee waren maar dat niet onderbouwden. Het was slechts "belachelijk", een "stomme beslissing" en "ik kon dit toch niet zomaar allemaal doen".' De vakcoördinator krijgt ook de volle laag als er iets misgaat bij een tentamen. Een klager die in een pittige mail 'stoom afblies' over een toets met

proctoring heeft hij opgebeld, vertelt Kegge. 'De student was bij de laatste vraag uit het systeem geklapt. De universiteit moest voor betere systemen zorgen, schreef hij. Later bleek dat hij zelf een foutje had gemaakt.' Kegge snapte de frustratie echter wel. 'Hij heeft later de kans gekregen om die vraag opnieuw te maken.' Hij krijgt geen mails met discriminerende teksten. Soms zitten er echter wel vreemde verzoeken tussen. 'In een dubieuze mail vroeg een student dat hij per se niet in de werkgroep van een bepaalde docent wilde. Hij voelde zich "ongemakkelijk" bij deze medewerker. Het ging om een docent met een allochtone achtergrond, maar ik heb niet kunnen achterhalen wat er precies achter deze merkwaardige vraag zat. Het kan ook zo zijn dat deze persoon verliefd was op de docent. Ik heb teruggemaild dat ik zijn verzoek afwees.' Ook in mails over colleges kunnen studenten een toon aanslaan die niet passend is. 'We bespreken vaak politieke thema's', zegt Van Meegdenburg. 'Je hebt conservatieve studenten die het te progressief vinden. Ik heb meegemaakt dat iemand dacht dat er fouten in mijn college zaten. Daar sta ik voor open, alleen het klopte het dit geval niet. Maar de toon waarop hij het zei was heel beledend. Hij, de student, kwam mij vertellen "waar ik ook aan moest denken" en wat ik "niet uit het oog mocht verliezen". In meerdere mails leek hij zijn kennis en kunde boven de mijne te stellen. Dat was vervelend.' Andersom maakte ze het ook mee. 'Ik kreeg een boze mail omdat ik niet progressief genoeg was. Ik had een artikel over gender-disbalans in mijn werkveld opgenomen in de syllabus, maar het expliciet geen tentamenliteratuur gemaakt. Toen kreeg ik een opgewonden mail van een studente die vond dat ik hiermee het probleem in stand hield. Terwijl ik het juist als een van de weinigen problematiseer. Ik zag dit als een didactisch moment, van de ene feminist naar de andere, over hoe je met elkaar omgaat. Daarna kreeg ik een heel vriendelijke mail terug. Maar in eerste instantie was de toon beledend: ik zat fout.' Koops schat in dat er niet 'structureel iets aan het veranderen is' in hoe studenten zich gedragen. 'Of het moest zijn dat ze sowieso vaker mailen. En dat recht hebben ze.' Wel vermoedt hij dat het voor medewerkers lastiger is geworden om met vervelende mails om te gaan. 'Wij zijn zelf, post corona en lockdowns, *understaffed* en *underfinanced*, ook moe en hebben een korter lontje. Eén onheuse mail per jaar pak je op en laat je dan weer gaan. Eén onheuse mail per maand is de zoveelste golf die tegen de mentale klippen beukt.' Volgens Kegge vergeten studenten soms dat 'we onze stinkende best doen om alles in goede banen te leiden. Als je dan alleen maar negativiteit over je heen krijgt, dan denk je weleens: "Jongens, zak erin". Maar het is wel zo dat alleen degenen die niet blij zijn je mailen. De overgrote tevreden meerderheid hoor je niet.' Kegge vindt dat er een duidelijk e-mailprotocol moet komen. Wat daarin moet staan, laat zich eenvoudig samenvatten. 'Gebruik de standaard fatsoensnormen. Besef dat je met een ander mens zit te mailen, niet met een of ander systeem.' Als het dan toch nog misgaat, dan nodig je een iemand uit voor een gesprek, stelt Koops. 'Wellicht met een vertrouwenspersoon of studieadviseur erbij, om uit te leggen waarom zo'n mail aanstoetgevend is. Liever dat dan een meldpunt of commissie of andere institutionele benadering. Volgens mij maak je het probleem met dat laatste groter dan het is.' Annet van der Helm, hoofd communicatie van Rechten, laat weten dat in het eerste jaar aandacht wordt besteed aan mailverkeer van studenten met universiteitsmedewerkers. 'Als faculteit kijken we naar wat wij nog meer kunnen doen om te zorgen dat als er iets misgaat, de studenten rustig blijven en samen met hun docenten naar een oplossing zoeken.'

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 8 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4, t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Twee leerlingen. *Nederlands, brugklas. *Biologie, wiskunde 2

vmbo. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid, m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers
s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Oscar van Putten (stagiair)
oscarvanputten@gmail.com

Medewerkers: Pim Bakx | Remco Breuker | Omar Ghaly | Maia de Quay | Olaf Leeuwis

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie:
Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties:
Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Zoë van Litsenburg | Roel van Niekerk | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

CULTUUR

Zijn ambities zijn ‘heel groot en klein tegelijkertijd’, zegt muzikant Erik de Jong, alias Spinvis. ‘De klim omhoog was een feest, dus de klim naar beneden moet dat ook zijn.’

DOOR PIM BAKX
FOTO REIN KOOTMA

Het verdriet achter de deurmat

In een knus bovenzaaltje van het Utrechtse muziekgebouw TivoliVredenburg hebben zich enkele tientallen 65-plussers verzameld om te luisteren naar een muzikale voordracht van Spinvis. ‘Wie is dat eigenlijk?’, vraagt een bezoeker fluisterend aan haar buurvrouw. Als Spinvis – in het programmaboekje veelbelovend omschreven als: ‘liedcomponist van deze tijd, zoals je Schubert kunt betitelen als een singer-songwriter van zijn tijd’ – het podium beklimt en de microfoon pakt stopt het gefluister meteen. ‘Vrienden van het Lied...’ Hij wacht even. ‘Dat zijn we eigenlijk allemaal.’ Vrienden van het Lied, zo heet de vereniging voor kamermuziekfanaten die hier vandaag haar jubileum viert. Om de club te verjongen en het stoffige imago van de muziekliefhebbers op te pimpen komt er – naast recitals klassieke muziek – ook een heuse popartiest optreden. De eer is aan Spinvis om samen met cellist Saartje van Camp de senioren vandaag iets bij te brengen. Best een uitdaging, vindt de artiest, die in zijn ruim twintig jaar durende muziekcarrière ook regelmatig voor duizenden mensen stond op grote festivals. ‘Op Lowlands heb je heel veel techniek om je heen’, legt hij uit. ‘Hier is het heel direct. Dat is eigenlijk moeilijker, want je bent niet beschermd door de techniek. Met een band pompen de drummer en bassist gewoon lekker door. Ook al zit je ontzettend te knuten met de akkoorden, er valt niets uit elkaar.’

Het feit dat Spinvis (61, geboren als Erik de Jong) juist pas op 40-jarige leeftijd zijn eerste album uitbracht, dat hij in elkaar knutselde op zijn zolderkamer in Nieuwegein, is altijd lang en breed uitgemeten in de media. Dat zolderkamerimago klopt niet zozeer, verduidelijkt hij. ‘Ik ben er niet begonnen, ik ben er in feite geëindigd. Ik ben al vanaf mijn veertiende bezig, maar stuurde het pas op mijn veertigste, nadat ik alles had verzameld, naar een platenmaatschappij. Het wordt een karikatuur, en dat is jammer.’

Desondanks heeft het hem ook wat opgeleverd. ‘Je hebt het nodig’, zegt hij. ‘Mooie muziek maken is echt niet genoeg, er moet wel iets met je zijn. Iets opvallends. Iets met je seksualiteit, iets met dode ouders, iets met kanker.’ Zijn kenmerkende dromerige deunen, die doorspekt zijn met teksten waar soms geen touw aan vast te knopen is – of waar juist eindeloos betekenissen achter worden gezocht – maken vandaag iets los bij zijn publiek. Een vrouw steekt gretig haar hand in de lucht,

en vraagt: ‘Wat is voor u belangrijker, de tekst, of de muziek?’ Dat is geen kwestie van kiezen, antwoordt De Jong. ‘Ik maak wat samples en begin daar eerst onverstaanbare taal op te brabbelen om te kijken wat werkt. Het gaat mij niet eens zozeer om wat ik zeg, maar om hoe de woorden klinken op de muziek. Ik vind ook niet dat tekst beter wordt als je er muziek onder schrijft, of andersom. Twee losse dingen die goed zijn moet je niet bij elkaar willen voegen, daar wordt het niet beter van.’

De vrouw uit het publiek reageert verbouwereerd: ‘Maar... dat is eigenlijk precies wat er in de klassieke muziekstukken gebeurt waar wij naar luisteren.’ Toch slaat haar verbazing uiteindelijk om in bewondering. Aan het einde van het optreden stapt ze op de muzikant af. ‘Het raakt me enorm’, zegt ze hem dankbaar. Het is uitgerekend een reactie waarop Spinvis terughoudend reageert. ‘In de Nederlandse teksten van jonge artiesten zit tegenwoordig heel veel zelfreflectie’, legt hij uit. ‘Het gaat over emoties, de innerlijke pijn, twijfels of depressies. Mensen worden daar in de zaal heel erg door geraakt, maar het is ook een collectief gevoel. Op het podium kun je daar misbruik van maken, omdat je weet hoe het werkt. Ik ben zelf meer van het verdriet achter de deurmat.’

Hoewel hij ooit de drang had om alleen maar groter te worden, lijkt die te zijn verdwenen. ‘Ambitie heeft alles te maken met succes. In eerste instantie wilde ik een platencontract, die kreeg ik. Dan bedenkt je waar je wilt spelen, Paradiso of Lowlands bijvoorbeeld. Dan lukt dat en is dat te gek. Zo verschuiven je ambities de hele tijd. Het is heel tof om al die overwinningen mee te maken, maar het is ook eindig. Het wordt echt niet meer groter dan dit.’ Maar vervelend hoeft dat helemaal niet te zijn, weet hij. ‘Op een gegeven moment gaan de schijnwerpers verder en blijf jij staan. Ik wil dat proces – want dat gaat zeker gebeuren – heel waardig doen. Ik zie zoveel mensen die dan verbitterd worden, of teleurgesteld, of miskend. Miskende muzikanten zijn ontzettend nare, stomme mensen. Hoezo miskend?’ Het tegenovergestelde werkt wat hem betreft veel beter. ‘Ik probeer het bewust mee te maken en ook te waarderen. De klim omhoog was een feest, dus de klim naar beneden moet dat ook zijn. De ambitie die ik nu heb is heel groot en klein tegelijkertijd. Zolang het lichaam het toelaat, en er nog mensen komen, wil ik dit gewoon blijven doen.’

Spinvis, Paard (Den Haag), 27 maart, 19:30u, €28,50
Gebr.de Nobel (Leiden), 3 juni, 19:30u, €27,50

LAMME LEIDSE MEMES

‘Door het waxen werd ik feministischer’

DOOR PIM BAKX
FOTO MARC DE HAAN

Hoe beland je in een waxsalon?

‘Ik was zelf klant, zag dat ze iemand zochten en dacht: waarom eigenlijk niet? Ik heb altijd wel interesse gehad in huidverzorging, omdat ik een heel gevoelige huid heb. Zo ontdekte ik hoe ik het best kan ontharen, en suikerwax – de manier van Be Silk, waar ik werk – werkt heel erg goed.’

Hoe gaat dat?

‘Normaal smeert je er hete wax op, doe je daar een strip op en trek je alles eraf. Suikerwaxen gaat anders. De suiker is op kamertemperatuur, dus je huid reageert er beter op, dat is een voordeel. Je smeert de suiker uit en trekt het weg,

zonder strip. De suiker werkt als een soort lijm, de haartjes komen erin vast te zetten.

‘De meeste behandelingen die we doen zijn *brazilians*. Dan komt het punt dat klanten gewoon hun broek en onderbroek uittrekken en dan gaan we beginnen.’

Hoe heb je het geleerd?

‘Je wordt opgeleid binnen de salon, dat duurt één tot drie maanden. Ik wil nog graag de *vajacial* leren: in plaats van een *facial*, waar het gaat om de huidverzorging van het gezicht, is dit een behandeling voor de intieme zone.

‘Normaal begin je met oefenen op de be-

nen. Dat is het makkelijkst, want daar is de huid het strakst. Daarna mag je naar de oksels en als laatste leer je de *brazilian*. Omdat het heel intiem is, en er veel zenuwen zitten is dat het moeilijkst. Je kunt iemand echt pijn doen.’

Gebeurt dat vaak?

‘Er zijn echt grote verschillen in hoe mensen het ervaren. Sommigen ondergaan het halfslappend en anderen hebben echt veel pijn. Het is afhankelijk van heel veel dingen: word je bijna ongesteld? Heb je weinig energie? Ben je brak? Mensen vinden het verschrikkelijk om te waxen als ze brak zijn. We hebben stressballen om in te knijpen. Als iemand echt veel last heeft, raden we aan om vooraf paracetamol te nemen. Meestal vragen klanten zich af waarom ze dit zichzelf elke maand aandoen, maar zijn ze naderhand toch weer blij met het resultaat.’

Vond je al die naaktheid niet gek?

‘Ik probeer vaak een gesprekje te voeren om iemand af te leiden. Omdat iemand letterlijk blootligt, geeft die persoon zichzelf figuurlijk ook meer bloot. Dat zorgt vaak voor heel interessante gesprekken.’

Heeft het werk je veranderd?

‘Ik ben feministischer geworden. Ondanks alle verschillen zijn we uiteindelijk toch allemaal hetzelfde. Of je wel of niet haar wilt hebben, is je eigen keuze. Als je het weg wilt hebben, help ik je daarbij.

‘Maar weet je: het is maar haar. In de maatschappij is er een beeld dat vrouwen haarloos moeten zijn. Ik vind juist dat je moet kunnen doen wat je wilt. Wat betreft het vrouwelijk lichaam gaat hetzelfde op: vrouwen moeten er op een bepaalde manier uitzien, maar het is compleet bizar dat we zo denken.’

COLUMN | OMAR GHALY

De coronacrisis heeft ook de kantine voorgoed gesloopt

Vandaag wil ik het met jullie hebben over een moeilijk, emotioneel onderwerp. Over iets wat mij aan het hart gaat. Ik wil het hebben over de desillusie die

je na vijf jaar aan deze universiteit soms kunt voelen. Een unheimisch gevoel dat je stiekem bekruipt terwijl je door de wandelgangen loopt en je doet denken: ‘Is dit nog wel mijn universiteit?’

Ik wil het met jullie hebben over de lunch. In mijn onbezorgde eerste dagen aan de universiteit was het Lipsius een waar walhalla voor de liefhebbers van de betere lunch. Het aanbod was ruim, de prijzen schappelijk. De openingstijden van onze mensa waren perfect ingesteld op de onzekerheden van een studentikoos slaapritme. Zo kon je er

om elf uur ’s ochtends nog prima een ontbijtje scoren en keek niemand er raar van op als je om vier uur ’s middags nog je lunch kwam halen.

Hoe anders is het vandaag de dag gesteld met mijn eens zo geliefde Lipsius-restaurant. Ik heb zelden – de muzikale carrière van Jody Bernal daargelaten – zo een scherpe en bijna onmiddellijke teloorgang meegemaakt. Ik snap dat de coronacrisis bepaalde dingen voorgoed veranderd en kapotgemaakt heeft. Maar ik kan er met mijn hoofd niet bij dat de mensa een van die dingen is.

Om te beginnen is er een totale vershraling van het aanbod. De vega-brigade is met sloopkogel en al door het assortiment gegaan en laat een pad van vernieling en kaaskroketjes achter. Wanneer je een broodje wil halen is het onmogelijk om iets te bestellen zonder walnoten of chutney.

Steeds maar weer die ellendige chutney. Óf de verantwoordelijke voor het menu is een waanzinnige met een monomane obsessie voor chutney, óf hij/zij/hen heeft een steekpenning aangenomen van Big Chutney. Ook vanuit esthetisch oogpunt is er veel aan te merken op de waren van het restaurant. Volg @dailylipslunch op Instagram, bekijk de soms weerzinwekkende gastrono-

mische creaties en je begrijpt waarover ik het heb.

En nu we het toch over de pijnpunten hebben; laten wij eens kijken naar de prijs. Deze is tot schandalige hoogtes gestegen. Tuurlijk snap ik dat ook wij moeten betalen voor de inflatie. Het kwartje voor Kyiv betaal ik met plezier. Wat ik echter niet kan verkroppen is dat ik meer dan €4,- moet betalen voor een armzalig broodje kaas en – wederom, wederom – mangochutney. Een broodje dat overigens de honger nooit weet te stillen. Hoe anders is het in de beschaafdere landen! Ik weet toevallig dat je aan de Sapienza in Rome als student voor €5,- een volledig driegangenmenu kan krijgen. Drie gangen! Vijf euro!

En dan de openingstijden! Oh, de openingstijden! Volgens de website is het Lipsiusrestaurant open van 11:30 tot 14:00. Ik nam vandaag de proef op de som. Om half twaalf was alles nog potdicht. En wat voor een tijden zijn dit überhaupt?! Wat nou als ik toevallig niets in huis heb om mee te ontbijten en dat wil rechtzetten in het Lipsius? Moet ik dan maar honger lijden tot men besluit om rond twaalf eindelijk open te gaan?

Ik wil heus niet zeggen dat vroeger alles beter was, maar soms is dat echt zo.

Laten we hopen dat het in de toekomst weer beter zal zijn en we op deze donkere dagen kunnen terugkijken als op een al halfvergeten nachtmerrie.

OMAR GHALY is student Egyptologie

Ik wil niet zeggen dat vroeger alles beter was (maar het is wel zo)